

Vydědění

Zájem, který by potomek měl o zůstavitele projevovat, je třeba posuzovat s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu; je-li skutečnost, že potomek trvale neprojevuje o zůstavitele opravdový zájem, důsledkem toho, že zůstavitel neprojevuje zájem o potomka, nelze bez dalšího dovodit, že by neprojevení tohoto zájmu potomkem mohlo být důvodem k jeho vydědění.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 3992/2008, ze dne 20.11.2009)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce J. B., zastoupeného advokátem, proti žalované V. B., zastoupené advokátkou, o určení dědického práva, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 25 C 70/2006, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 16. dubna 2008, č. j. 54 Co 429/2007-54, tak, že rozsudek městského soudu se zrušuje a věc se vrací Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 4 dne 10.4.2006 se žalobce domáhal určení, že „je dědicem po zůstaviteli J. B., rod. č., zemřelém dne, posledně bytem “. Uvedl, že „listinou ze dne 25. ledna 2001 měl být zůstavitelem vyděděn“; že „vydědění ze dne 25.1.2001 nemá právní následky, neboť nebyly naplněny hmotněprávní podmínky ustanovení § 469a obč. zák.“; že „to byl zůstavitel, kdo v rozporu s dobrými mravy a zákonem o rodině mu neposkytoval nanejvýš potřebnou pomoc v dětství a v nemocech, vůbec o něj a o jeho výchovu a výživu neprojevoval opravdový zájem, s výjimkou placení co nejnižšího výživného a exekucí pro dlužné výživné, a jednal vždy sobecky ve svůj egoistický prospěch“; že „od jeho tří let věku, kdy se jeho rodiče rozvedli, ho zůstavitel, jehož je jediným synem, kontaktoval pouze dvakrát, vyjma žádosti o snížení výživného či jeho zrušení“; že „chování otce vůči němu mělo i negativní vliv na jeho psychiku, trpěl neurózou, byl ve stálé evidenci psychiatrické ambulance pro děti a mládež při Fakultní poliklinice v P. 2“; že „je v rozporu s dobrými mravy a ustanovením § 469a obč. zák., aby se zůstavitel-rodíč, který v rozporu se zákonem o rodině od narození neprojevoval žádný opravdový zájem o dítě (nestýkal se s ním, neposílal dárky ani pozdravy k narozeninám, svátku, Vánocům, vysvědčení, nezajímal se o zdravotní stav a školní prospěch), neposkytoval nezl. dítěti od narození potřebnou péči (v nemoci, učení), dovolával vydědění dítěte ve smyslu ustanovení § 469a obč. zák., pokud to byl sám zůstavitel, který svým sobeckým a lakotným způsobem života (dítě je na obtíž, nic z toho není, placení co nejnižšího výživného, bezcenné a urážlivé dárky) zapříčinil logické narušení přirozeného vztahu mezi rodičem a dítětem“.

Obvodní soud pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 28.3.2007, č.j. 25 C 70/2006-31, určil, že žalobce je dědicem po zůstaviteli, a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 9.359,75 Kč k rukám jeho zástupce. Uvedl, že „v projednávaném případě zkoumal, zda žalobce měl reálnou možnost o zůstavitele projevit opravdový zájem, tj. zda zůstavitel měl sám zájem se se synem stýkat a udržovat s ním běžné příbuzenské vztahy“; že „jediným důkazem, který měl podpořit tvrzení žalované, že syn o otce neprojevuje opravdový zájem, měl být dopis otce z roku 1986, kterým synovi nabízí setkání“; že „z předložených listin nelze spolehlivě prokázat, že otec synovi dopis z roku 1986 skutečně zaslal a co bylo obsahem obálek, které byly předloženy k důkazu“; že „žalovaná jiné důkazy, které by podpořily důvod k vydědění žalobce, nepředložila“; že „z dokazování lze uzavřít, že

zůstavitel o blízký příbuzenský vztah se svým synem nestál, tento stav mu nevalil a nijak se ho osobně citově nedotýkal, proto nelze žalobci vyčítat nedostatek opravdového zájmu o zůstavitele a uvádět tuto skutečnost jako důvod k vydědění“; že „považuje vydědění žalobce ze strany zůstavitele podle ustanovení § 469a odst. 1 a) a b) obč. zák. za neoprávněné a nedůvodné“.

K odvolání žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 16.4.2008, č.j. 54 Co 429/2007-54, rozhodl tak, že žalobu o určení, že žalobce je dědicem po zůstaviteli, zamítl a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů 19.150,- Kč k rukám jejího zástupce. Uvedl, že „závěr soudu prvního stupně, že nebylo prokázáno, že žalobce obdržel dopis otce k 29. narozeninám, není správný“; že „jelikož na dopis žalobce odpověděl a zároveň text dopisu byl v dispozici otce, je také zřejmé, že skutečně došlo k vrácení dopisu žalobcem, jak se uvádí v listině o vydědění“; že „zůstavitel projevil před 29. narozeninami žalobce snahu o navázání kontaktů s žalobcem a žalobce jej odmítl“; že „tak učinil v době, kdy již byl dospělý a mohl posoudit, že to zůstavitel může nést tíživě, přičemž k takovému jednání neměl žádný relevantní důvod“; že „do té doby se žalobce se zůstavitelem nestýkali, nebylo zjištěno, že by se zůstavitel vůči žalobci nějak aktivně negativně zachoval a tím zavedl důvod k popsání odmítnutí“; že „zůstavitel pokus o nápravu projevil, žalobce nikoli, aktivitu otce odmítl“; že „žalobce tím dal najevo (neboť následně již k žádné změně nedošlo), že nemá o navázání jakýchkoli vztahů s otcem zájem“; že „v dané situaci bylo možno po žalobci spravedlivě požadovat, aby alespoň formální zájem o navázání kontaktů s otcem projevil, zejména když otec první krok učinil“; že „žalobce to odmítl, aniž by k tomu měl akceptovatelný důvod“; že „za těchto okolností je důvod vydědění splněný“.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Namítá, že „rozsudek soudu II. stupně je ve zjevném rozporu s ustanovením § 219 odst. 1 o.s.ř. tím, že v zavazujícím - rozhodujícím - výroku rozhodnutí nezměnil napadený rozsudek soudu prvního stupně, nýbrž v rozporu se zákonem i napadeným soudním rozhodnutím sám výslovně žalobu zamítl“; že „rozsudek soudu druhého stupně je v rozporu s ustálenou judikaturou, když skutečnost, že potomek trvale neprojevuje o zůstavitele opravdový zájem, je důsledkem toho, že zůstavitel neprojevuje zájem o potomka“; že „nelze bez dalšího dovodit, že by neprojevení tohoto zájmu potomkem mohlo být důvodem k jeho vydědění“; že „starost zůstavitele o něj se omezovala jen na placení výživného, které muselo být sráženo zaměstnavatelem zůstavitele“; že „chování zůstavitele přesně odráží jeho návrh ze dne 5.5.1975 adresovaný Obvodnímu soudu pro Prahu 2 s návrhem na zrušení výživného s odůvodněním, že v červnu 1975 již bude žalobce vyučen, bude pobírat profesní plat vyšší než 600,- Kč“; že „již v žalobě výslovně uvedl, že chování zůstavitele vůči němu mělo i negativní vliv na jeho psychiku, trpěl neurózou, byl ve stálé evidenci psychiatrické ambulance pro děti a mládež při Fakultní poliklinice v P. 2“; že „z připojeného opatrovnického spisu je prokazatelné, resp. v řízení vyšlo najevo, že pro chování zůstavitele bylo rozhodnuto (navrhováno) o naprosto výjimečném opatření proti zůstaviteli jako rodiči, a to k zákazu styku s nezletilým žalobcem na základě zprávy Fakultní polikliniky se závěrem, že existuje podezření, že zůstavitel je delikventním psychopatem“; že „samotný zůstavitel tím, že v listině o vydědění ze dne 25.1.2001 uvádí, že k listině o vydědění připojuje jen kopii dopisu, ve kterém měl zůstavitel žádat o zlepšení vztahů, vylučuje, že rozhodující důkaz tímto dopisem je originálem, a koresponduje znění, o kterém od počátku vypovídal žalobce, tj. že zůstavitel nabízel žalobci schůzku za účelem odkoupení jeho sbírky známek“; že „jediným vysvětlením rozporů mezi obsahem listiny o vydědění a předloženými důkazy je účelové dodatečné vyhotovení důkazů o vydědění žalobce při zhoršení zdravotního stavu zůstavitele, který chtěl ochránit pozůstalou manželku před dítětem z prvního manželství“. Dovolatel navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky napadený rozsudek odvolacího soudu v celém rozsahu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaná k dovolání uvedla, že „bylo možné po dospělém zralém muži-žalobci spravedlivě požadovat, aby projevil alespoň formální zájem o navázání kontaktů s otcem, zejména když otec-zůstavitel první krok učinil“. Navrhla, aby Nejvyšší soud ČR dovolání žalobce zamítl.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř. a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu ustanovení § 243a odst. 1 věty první o.s.ř. bez nařízení jednání a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Z obsahu spisu vyplývá, že J. B., zemřelý dne, posledně bytem (dále též jen „zůstavitel“) byl ženatý s V. B. (žalovaná), měl jedno dítě, a to J. B. (žalobce), listinou ze dne 25.1.2001 vydědil žalobce a závěti ze dne 15.5.2001 ustanovil dědičkou veškerého svého majetku žalovanou. Z obsahu listiny o vydědění ze dne 25.1.2001 vyplývá, že zůstavitel vydědil žalobce proto, že „syn trvale odmítá podávanou ruku i samotné setkání či rozhovor, pomoc ve stáří“. Zůstavitel v listině o vydědění současně uvedl, že „pouze pro případ, že by po jeho smrti došlo ke sporu o vydědění, sepisuje tuto listinu a připojuje obálku se synovou odmítavou odpovědí k jeho návrhu na zlepšení vztahů a další obálku, kterou mu byly vráceny zaslané fotografie jeho rodičů i jeho roztrhané, a připojuje i kopii dopisu, kterým syna o zlepšení vztahů žádal“; že „uvádět takovou nehoráznost jednání syna v závěti by bylo proti jeho názorům o slušnosti a doufá, že této listiny a dokladů nebude potřeba“; že „do výchovy syna v dětském věku nikdy nezasahoval a pro odpor manželky nemohl, později v dospělém věku to bylo nemožné“.

Zůstavitel může vydědit potomka, jestliže v rozporu s dobrými mravy neposkytl zůstaviteli potřebnou pomoc v nemoci, ve stáří nebo v jiných závažných případech (§ 469a odst.1 písm. a) obč. zák.); jestliže o zůstavitele trvale neprojevuje opravdový zájem, který by jako potomek projevovat měl (§ 469a odst. 1 písm. b) obč. zák.); jestliže byl odsouzen pro úmyslný trestný čin k trestu odnětí svobody v trvání nejméně jednoho roku (§ 469a odst. 1 písm. c) obč. zák.) nebo jestliže trvale vede nezřízený život (§ 469a odst. 1 písm. d) obč. zák.).

Vydědění ve smyslu ustanovení § 469a obč. zák. je projevem zůstavitelovy vůle, kterým odnímá dědici dědické právo, jež by mu jinak podle zákona náleželo. Nezbytnou obsahovou náležitostí tohoto projevu zůstavitelovy vůle je výslovné uvedení důvodu vydědění (§ 469a odst. 3, část věty za středníkem, obč. zák.). Výčet důvodů způsobilých k vydědění je ustanovením § 469a odst. 1 obč. zák. vymezen taxativně (srov. např. zprávu Nejvyššího soudu SSR ze dne 22.5.1985, sp. zn. Cpj 13/1985, uveřejněnou ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 50, ročník 1985, str. 271,272).

Odvolací soud v posuzovaném případě změnil rozsudek soudu prvního stupně (k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.4.1998, sp. zn. 2 Cdon 931/97, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 52, ročník 1999), když, vycházející z poněkud odlišných skutkových závěrů ohledně korespondence žalobce se zůstavitelem, dospěl k závěru, že „zůstavitel projevil před 29. narozeninami žalobce snahu o navázání kontaktů s žalobcem a žalobce jej odmítl“; že „tak učinil v době, kdy již byl dospělý a mohl posoudit, že to zůstavitel může nést tíživě, přičemž k takovému jednání neměl žádný relevantní důvod“; že „v dané situaci bylo možno po žalobci spravedlivě požadovat, aby alespoň formální zájem o navázání kontaktů s otcem projevil, zejména když otec první krok učinil“; že „žalobce to odmítl, aniž by k tomu měl akceptovatelný důvod“; že „za těchto okolností je důvod vydědění splněný“.

Žalobce - jak z obsahu dovolání vyplývá - namítá nesprávnost těchto závěrů.

Z obsahu listiny o vydědění ze dne 25.1.2001 vyplývá, že touto listinou zůstavitel vydědil žalobce ve smyslu ustanovení § 469a odst. 1 písm. b) obč. zák. proto, že o něj trvale neprojevoval opravdový zájem, který by jako potomek projevovat měl.

Zájem, který by potomek měl o zůstavitele projevovat, je třeba posuzovat s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu; je-li skutečnost, že potomek trvale neprojevuje o zůstavitele

opravdový zájem, důsledkem toho, že zůstavitel neprojevuje zájem o potomka, nelze bez dalšího dovodit, že by neprojevení tohoto zájmu potomkem mohlo být důvodem k jeho vydědění (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.9.1997, sp. zn. 2 Cdon 86/97, uveřejněný v časopise Soudní judikatura pod č. 21, ročník 1998; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9.8.1996, sp. zn. 6 Co 10/96, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 23, ročník 1998; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.1.2004, sp. zn. 30 Cdo 2214/2002, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 6, ročník 2005; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.5.2007, sp. zn. 21 Cdo 688/2006, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 8, ročník 2008).

Skutečnosti odůvodňující závěr, že potomek o zůstavitele trvale neprojevuje opravdový zájem, který by jako potomek projevoval měl, mohou spočívat jak v pasivitě (nezájmu) potomka ve vztahu k zůstaviteli, tak také v chování, kterým potomek sice o zůstavitele zájem projevuje, ovšem způsobem neodpovídajícím řádnému chování potomka k rodiči (prarodiči atd.), tj. například způsobem trvale překračujícím zásady společenské slušnosti (srov. rozsudek nejvyššího soudu ČR ze dne 15.5.2007, sp. zn. 21 Cdo 688/2006, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 8, ročník 2008).

Z výše uvedeného je zřejmé, bez ohledu na rozdílné skutkové závěry soudů obou stupňů o průběhu sporné korespondence mezi zůstavitelem a žalobcem, že skutečnost, že žalobce neprojevoval o zůstavitele zájem a případnou zůstavitelovu snahu navázat s ním v dospělosti vztah odmítl, vyplývala z nezájmu zůstavitele o žalobce projevovaného zůstavitelem od rozvodu s matkou žalobce (tehdy byly žalobci tři roky) až do žalobcovy dospělosti. Za těchto okolností odvolací soud v posuzované věci aplikoval i interpretoval ustanovení § 469a odst. 1 písm. b) obč. zák. v rozporu se shora citovanou ustálenou judikaturou soudů, neboť chování žalobce vůči zůstaviteli, pro které byl zůstavitelem vyděděn, nelze posoudit jako důvod vydědění ve smyslu citovaného zákonného ustanovení.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný. Nejvyšší soud České republiky jej proto podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty za středníkem o.s.ř. zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta první o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepoložení předběžné otázky Soudnímu dvoru EU](#)
- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušování řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)